

Āraitia ki koroputa hei

Rauhītia tō tamaiti

immunise

their best protection

Kei tēnei mātārere he kōrero mā ngā mātua o ngā pēpi me ngā tamariki nohinohi. Hei whakamārama me pēhea e āraitia ai tō whānau e te whakatō kano ārai mate.

He aha te koroputa hei?

Ko te koroputa (arā ko chickenpox) hei he huaketo kitea noatia, nāna ka puta te kiri māeneene, te kōpukupuku, te kōpūpū hoki.

Ko varicella tētahi atu ingoa mōna. He mate tino hopuhopu ia, ā māmā noa te urutā. Ka pāngia e te nuinga o ngā tamariki mai i 2 tau ki te 10 tau. Ki te pāngia tētahi tamaiti i tō whānau, tērā tonu pea ka pā hoki ki ētahi atu.

Nā te koroputa hei ka puta:

- e kirikā,
- te ānini,
- mate ā-kiri me te nawe.

He pēhea nei tōna kino?

Tōna tikanga he mea hauwarea noa te koroputa hei, ā, ka piki wawe te ora o ngā tamariki. Mō te nuinga o ngā tamariki hauora, kotahi wiki noa iho te roa e ngaro ana i te kura, te kura kōhungahunga rānei kia piki te ora, kia āraitia hoki te hopuhopu o te mate. Mā tō kēmihi, tō tākuta, nēhi rānei koe e tohutohu e pā ana ki ngā rongoā tōtika mō te kōpukupuku māeneene.

Me uaua ka pērā rawa te kino o te koroputa hei, ā, ka huri hei mate ā-kiri, hei mate ā-karu, hei roro pukupuku, hei niuimōnia, hei mate ā-tākihi me te matenga o tētahi.

He raru tā te koroputa hei i te wā o te hapūtanga mō te kōngahungahu, ā, tērā pea he kahu te mutunga mai.

Ko te huaketo nāna te koroputa hei, ka noho tonu ki tō tinana ahakoa kua piki tō ora, he wā tōna ka puta hei mate ā-kiri e kīia nei he 'shingles'.

Ia tau, ia tau i Aotearoa tōna 60,000 ngā tāngata e mau ai i te koroputa hei. Ko ētahi ka tae ki rō hohipera, ā, he ruarua tāngata ka mate, ka hauā rānei mō te wā roa i te mate koroputa hei.

Ia tau i Aotearoa

60,000

Ngātāngata hopuhopu ai i te koroputa hei

200+

Ngātāngata ka haria ki rō hohipera mōte koroputa hei

Ko wai mā te hunga ka raru?

Ko te tikanga ia he iti ake te kaha pāngia o te koroputa hei ki ngā tamariki hauora i tērā ki ngā taiohi me ngā pakeke. Mō te nuinga o ngā tamariki hauora he noho noa i te kāinga mō tētahi wā, he whakamāmā i te kiri māeneene me te inu tonu i ngā inu wai. Heoi, tērā tonu ētahi ka raru.

Ko ngā taiohi me ngā pakeke te hunga tērā tonu pea ka raru i tēnei mate. He mate mōrearea te koroputa hei mā te hunga he ngoikore te pūnaha awhikiri, me te hunga kua pā he raru ki tōna ate, tōna tākihi rānei.

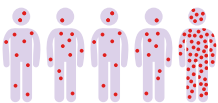
Me tūpato hoki ngā wāhine hapū me ō rātou kōngahungahu kei pāngia ki te mate nei.

He mea tōtika rānei te kano ārai mate?

Kia kotahi pota o te rongoā hei rauhi i ngā tāngata tokowhā i te tokorima, tae atu ki ngā tāngata katoa, i te koroputa hei me ōna anō momo.

Ka pāngia tonutia ētahi tāngata kua whakatōngia ki te kano ārai mate, engari kāore e pērā rawa te kaha māuiui.

Tē whai kano ārai mate

tata mau i te nuinga te koroputa hei, ā, he tino pākaha te māuiui o ētahi

Te whai kano ārai mate

māte mahi kotahi pota o te rongoā ārai mate e kore te nuinga o ngā tāngata e mau i te koroputa hei, engari mōētahi he iti noa te māuiui

Ko te ārainga mate hei tiaki i tō whānau ki te koroputa hei

He mea kore utu te pota kotahi o tēnei rongoā mō ēnei tāngata e whai ake nei:

- ngā tamariki ka huri te pakeke ki te 15 marama
- ngā tamariki ka huri ki te 11 tau kāore anō kia pāngia, kia whakatōngia rānei ki te kano ārai mate koroputa hei.

E whakatauria ana te whakatō kano ārai mate koroputa hei (engari he utu anō) mō ngā taiohi me ngā pakeke kāore anō kia pāngia, kia whakatōngia rānei ki te kano ārai mate.

Ko ētahi putanga o te whakatō kano ārai mate ko te kirikā me te kiri pāwera, pērā i ērā atu kano ārai mate mō te tamariki. Ka pā ki ētahi tāngata he kōpukupuku iti he rite nei ki te koroputa hei, i waenga i te 5 me te 26 o ngā rā i muri mai i te whakatōnga o te kano ārai mate.

Iti noa ngā wā, ka huri hei mate kapo – mahia kia ūhia ngā kōpūpū ā, me noho wehe mai i ngā tāngata tērā ka tūpono pā ki te mate pākaha, arā ko rātou kua ngoikore te pūnaha awhikiri, ngā pēpi ngā wāhine hapū rānei.

Kāore rawa e whakataungia ana te whakatō kano ārai mate i te hapūtanga i te mea he huaketo ora tēnei kano ārai mate.

Ngā Whakaaro Matua e 4

1. Ko te koroputa hei he e kitea noatia ana.
2. Ko te tohu matua he kiri māeneene, kiri kōpūpū hoki.
3. Iti noa ngā wā, ko te māuiui pākaha te mutunga mai o te koroputa hei.
4. Kāore he utu te pota varicella kotahi mō te tamaiti 15 ōna marama, ā, mā taua rongoa e āraitia te koroputa hei pākaha.

Me kimi kōrero anō i hea?

Ki te hiahia koe ki ētahi kōrero anō mō te koroputa hei me te whakatō kano ārai mate:

- kōrero ki tō tākuta, tō nēhi kaiāwhina, te wāhi mahi o ngā tākuta rānei, te ratonga hauora tūmatanui o tō hapori.
- waea atu ki 0800 immune (466 863), ki Healthline (0800 611 116) rānei ahakoa te wā.
- toro atu ki: www.health.govt.nz/immunisation

Kei te wātea mai tēnei rauemi i www.healthed.govt.nz, i te Kaituku Rātonga Whaimana i tō Poari Hauora ā-Rohe. I whakaputaina i Hōngongi 2017. 07/2020 HE2520

New Zealand Government

immunise

their best protection